

АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Інноваційний розвиток промисловості України потребує належного рівня інвестування. Запропоновано для інноваційного розвитку промисловості України використовувати такі інвестиційні інструменти як банківське кредитування, форфейтинг, лізинг та венчурне фінансування.

Ключові слова: інноваційний розвиток промисловості, фінансове забезпечення інноваційного розвитку, інвестиції, кредитна політика, банківське кредитування, форфейтинг, лізинг, венчурне фінансування.

Инновационное развитие промышленности Украины нуждается в надлежащем уровне инвестирования. Предложено для инновационного развития промышленности Украины использовать такие инвестиционные инструменты как банковское кредитование, форфейтинг, лизинг и венчурное финансирование.

Ключевые слова: инновационное развитие промышленности, финансовое обеспечение инновационного развития, инвестиции, кредитная политика, банковское кредитование, форфейтинг, лизинг, венчурное финансирование.

Innovative development of industry of Ukraine needs the proper level of investing. It is suggested for innovative development of industry of Ukraine to use such investment instruments as bank crediting, forfeiting, leasing and venture financing.

Keywords: innovative development of industry, financial providing of innovative development, investment, credit policy, bank crediting, forfeiting, leasing, venture financing.

Вступ. На даний час в Україні надзвичайно низька інноваційна активність промислових підприємств. Державна підтримка розробок та впровадження інноваційних технологій є недостатньою. Особливо гостро стоїть питання про фінансове забезпечення інноваційного розвитку. Найпоширенішими джерелами фінансування інноваційної діяльності є власні кошти підприємств, обсяг яких зменшився внаслідок кризи. Державні програми підтримки інноваційного розвитку промисловості майже відсутні. У зв'язку із цим, досить актуальним в наш час є залучення коштів комерційних банків до інвестування інноваційних промислових проектів.

Постановка проблеми. Проблемами є низькі обсяги фінансування та неузгодженість між собою нормативно-правових актів, що регулюють розвиток промисловості й інновацій, недостатній рівень наукових обґрунтувань прийнятих рішень, положень, низький рівень розвитку інноваційної інфраструктури та малого інноваційного підприємництва.

Сьогодні виникла об'єктивна необхідність здійснення диверсифікації інноваційного розвитку промисловості, що вимагає відповідного теоретичного обґрунтування та наукового дослідження. Мова йде про стратегію інноваційного розвитку України, яка орієнтована на вибір інноваційної моделі економічного і соціального розвитку держави, забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної промисловості, підвищення ефективності використання інтелектуального потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інноваційного розвитку промисловості України знайшли своє відображення у працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед них: З. Варналій, І. Галиця, В. Геєць, Л. Гохберг, М. Денисенко, П. Друкер, В. Захарченко, О. Кузьмін, М. Портер, М. Тернюк, І. Терон, Р. Фатхутдінов та ін.

Однак недостатньо науково обґрунтовані засади формування та реалізації механізму інноваційного розвитку промисловості. Актуальним залишається питання фінансового забезпечення реальних інвестицій інноваційного розвитку промисловості та пошуку й стимулювання інших джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств.

Мета дослідження. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку промисловості на засадах банківського кредитування, форфейтингу, лізингу та венчурного фінансування.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні оновлення та використання нових прогресивних технологій, механізмів та устаткування неможливе без створення дієвої системи фінансування інновацій.

Щоб в Україні відбувалося виробництво інноваційної продукції, слід правильно організувати фінансові потоки.

Потоки державного фінансування інноваційного розвитку є дуже обмеженими і кошти, які проходять через нього є обмеженими, їх розподіляють між різними відомствами. На даному етапі інноваційних фондів у регіонах, фондів технологічної підтримки, фондів підтримки інноваційних технологій майже не існує. Тому вирішення проблеми є використання банківських послуг з надання довгострокових кредитів та позик, які б стали доступними як для малого, середнього, так і для великого бізнесу.

У фінансуванні інноваційного процесу активну участь беруть комерційні банки. Кредитна політика таких банківських установ направлена, в першу чергу, на банківське обслуговування інноваційної діяльності підприємств, надання кредитів та позик на пільгових умовах на розвиток бізнесу.

Нині в Україні абсолютна більшість кредитів, що надаються комерційними банками – короткострокові. Це пояснюється тим, що довгострокові кредити більш ризикові для банку у зв'язку із нестабільним економічним становищем в Україні, невідомими перспективами валютного курсу гривні, порівняно високим рівнем інфляції. Для проведення інноваційної діяльності підприємствам необхідно відроджувати довгострокове кредитування [9, с. 67–70]. Адже короткостроковий позиковий капітал відображає нестійкість, нестабільність. В той час як довгостроковий – дає змогу вільно розпоряджатися отриманими коштами, тому що, щоб забезпечити його, існує більший проміжок часу.

Сьогодні економіка України потребує довгострокових інвестицій.

Держава не здатна за рахунок бюджету в достатніх обсягах фінансувати інноваційно-інвестиційний розвиток навіть окремих підприємств.

На нинішньому етапі економіка України потребує більш широкої участі вітчизняних банків у перебудові структури народного господарства на користь переробних галузей. При цьому банки повинні відігравати роль фінансового інвестора, забезпечуючи за рахунок довгострокових кредитних вкладень розширене відтворення національної економіки, а також нормальний розвиток інноваційного підприємництва в країні.

Розвиток пріоритетних галузей економіки безпосередньо пов'язаний із спрямуванням інвестиційних ресурсів у інноваційне виробництво через українські банки. Необхідно здійснювати спрямування інвестицій у провідні галузі економіки, заохочувати до інноваційного оновлення й технологічних розробок через компенсацію відсотків по кредитах за рахунок держави.

Важливим етапом інноваційної перебудови країни є значне підвищення ролі саме вітчизняних банків у розвитку її економіки. Для цього необхідно законодавчо обмежити кількість іноземних банків та їх частку в активах та капіталах банків України. Замість відкриття філій іноземних банків в Україні необхідно залучати їхні кредитні ресурси на умовах спільного з вітчизняними банками кредитування пріоритетних інноваційних проектів. Така форма співпраці була б вигідна обом сторонам.

У галузі залучення іноземних інвестицій потрібно надати перевагу прямому іноземному кредитуванню інноваційних проектів, а не купівлі акцій українських інноваційних підприємств, і лише такому, яке передбачало б інвестування в інновації при збереженні робочих місць та розвиток соціальної сфери.

На сьогодні, зважаючи на економічну ситуацію в Україні, коли більшість підприємств знаходяться у скрутному становищі, коли відбувається спад виробництва, за постійної нестачі або відсутності фінансування інноваційних проектів державою майже в повній мірі, можна говорити про те, що банківське кредитування є одним із найдоступніших і найефективніших для підприємства джерел фінансування інноваційних розробок та проектів. Необхідно лише тільки стимулювати національного інвестора, перш за все вітчизняні банки, в пошуках різних форм взаємодії з бізнесом у галузі інновацій.

Однак, слід зазначити, що ситуація з банківським кредитування дещо ускладнилась через світову фінансово-економічну кризу. Також знизився рівень довіри населення до банківського сектору.

Науковець Тимошенко М.В. для вдосконалення банківського нагляду пропонує наступні механізми вдосконалення регулятивної функції НБУ щодо процесу банківського нагляду [10]:

- вдосконалити існуючі та розробити новітні методики, які орієнтовані на виявлення проблем у діяльності банку на ранніх стадіях їх виникнення, з метою уникнення кризових явищ або пом'якшення їх впливу на економіку;
- актуалізувати систему критеріїв оцінки фінансового стану комерційних банків з обґрунтуванням граничних значень показників фінансової стійкості з урахуванням стрімкої динаміки сучасних умов;
- запровадити публічну систему комплексної оцінки діяльності банків.

Удосконалення банківського нагляду дозволить забезпечити стабільне функціонування та розвиток банківської системи України. Зокрема, поновлення кредитування в необхідних масштабах для інноваційного розвитку промисловості.

В умовах зростання ризиків кредитування однією із ефективних та перспективних банківських послуг є форфейтинг.

Механізм форфейтингу використовується у двох видах угод: у фінансових угодах – з метою швидкої реалізації довгострокових фінансових зобов'язань; в експортних угодах – для сприяння надходженню готівки експортерів, що надав кредит іноземному покупцю.

В якості форфейтингових інструментів основними оборотними документами є векселі. Однак об'єктом форфейтингу можуть бути і інші види цінних паперів.

Форфейтинг має істотні переваги, що робить його привабливою формою середньострокового фінансування. Основною перевагою цієї форми є те, що форфейтер бере на себе всі ризики, пов'язані з операцією. Крім того, її привабливість зростає у зв'язку з відмовою в деяких країнах від фіксованих процентних ставок, валюти для оплати імпортованих товарів, ростом політичних ризиків і деяких інших обставин.

Форфейтинг є досить гнучким інструментом міжнародних фінансів. Він ефективний для великих підприємств, які мають на меті акумуляцію коштів для реалізації дорогих і довгострокових інноваційних проектів.

Значною мірою потребу у фінансуванні інноваційного розвитку промисловості можна задовольнити використанням потенціалу ринку лізингових послуг. Лізинговий бізнес стимулює інвестиційну та інноваційну діяльність, має позитивний вплив на платіжний баланс і розвиток підприємств, конкуренцію та ринкові відносини країни в цілому, підвищує рівень зайнятості. Лізинг має перевагу над купівлею за власні кошти і за рахунок кредиту залежно від величини лізингового відсотку, процентних ставок банків, ставок дисконту.

В Україні лізинг не дуже поширений. Є багато факторів, що стримують його розвиток, але головним із них є відсутність нормативно-правової бази, яка б досконало регулювала лізингову діяльність. Тому необхідно переглянути механізми оподаткування лізингової діяльності, усунути ризики, що виникають внаслідок неточностей у законодавстві; забезпечити належний бухгалтерський облік лізингової діяльності; оптимізувати державні програми підтримки й стимулювання лізингової індустрії, сприяти розвитку конкурентного ринку лізингу.

Важливою формою фінансового забезпечення інноваційного розвитку є венчурне фінансування. Венчурний капітал – ефективний механізм підтримки та забезпечення інноваційного розвитку підприємств, що перебувають на початковій стадії становлення. Джерелами приватного венчурного капіталу можуть бути фінансові ресурси приватних товариств і корпорацій, що працюють на біржах, венчурних фірм, фондів венчурного капіталу, страхових компаній, пенсійних фондів, консультативних інвестиційних фірм, коштів населення тощо.

При даному виді фінансування інновацій кошти вкладаються без матеріального забезпечення і без гарантії з боку “венчура”. Тобто інвестиції вкладаються на страх і ризик власників капіталу, а у випадку невдачі з високою ймовірністю не повертаються вкладнику.

Для здійснення цієї форми фінансування інноваційної діяльності пропонуються наступні заходи [1]:

1. Вдосконалити національне законодавство з венчурного фінансування;
2. Переглянути та запровадити схеми податкового стимулювання інноваційної діяльності;
3. Врегулювати системи захисту інтелектуальної власності українських дослідників та підприємців;
4. Запровадити фінансові стимули для інвестування до венчурних фондів, малих і середніх інноваційних підприємств;
5. Розробити Концепцію розвитку національної венчурної індустрії;
6. Розвинути венчурну та інноваційну інфраструктуру.

Для державного стимулювання інвестиційної діяльності використовуються різні його форми, як-от: податкове стимулювання (інвестиційна податкова знижка; зниження ставки податку; податкові кредити; податкові угоди з іншими країнами; відміна податків на реінвестування), фінансове стимулювання (пільгові кредити; безвідсоткові кредити; прискорена амортизація; інвестиційні гарантії), інфраструктурне забезпечення (надання необхідних приміщень у безоплатне користування або за пільговими цінами; надання земельних ділянок у безоплатне користування або за пільговими цінами) та стимулювання конкретних інвестиційних проектів (цільове фінансування проектів, зорієнтованих на підвищення кваліфікації, перепідготовку кадрів, покращення умов праці; сприяння у проведенні техніко-економічного обґрунтування проектів; цільове фінансування ресурсо- і природозберігаючого обладнання).

Висновки. Активізація інноваційного розвитку промисловості насамперед пов'язана із пошуком джерел фінансування інвестицій і залученням вільних фінансових ресурсів структур, що ними володіють.

В умовах, що склалися на даний час в Україні, банківське кредитування залишається пріоритетним напрямком інноваційного розвитку українського виробництва і прискореного економічного зростання в майбутньому.

В умовах зростання ризиків кредитування однією із ефективних та перспективних банківських послуг, найбільш пристосованою до сучасних процесів розвитку економіки є форфейтинг. Основною перевагою цієї форми є те, що форфейтер бере на себе всі ризики. Крім того, її привабливість зростає у зв'язку з відмовою в деяких країнах від фіксованих процентних ставок.

Активізувати інноваційний розвиток промисловості можна також на засадах лізингу. Загострення конкуренції, зменшення обсягу ліквідних засобів через труднощі на грошовому ринку, зумовлюють застосування лізингу.

При стимулюванні інноваційного розвитку промисловості не обійтися без венчурного фінансування інновацій. Це новий спосіб інвестування коштів великих компаній, банків, страхових, пенсійних фондів в акції здебільшого рентабельних малих інноваційних підприємств.

Стимулювання фінансування інноваційної діяльності для інноваційного розвитку промисловості повинно бути виваженим. Необхідно врахувати високий рівень інноваційних ризиків та насамперед забезпечити на державному рівні певні гарантії інвесторам (кредитні гарантії, гарантії інвестиційних зобов'язань, державного контролю тощо).

Література

1. *Архієреєв С. Роль державної підтримки розвитку венчурного бізнесу для збільшення випуску високотехнологічної та інноваційної продукції [Електронний ресурс] / С. Архієреєв, О. Попадинець. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/May08/08.htm>.*
2. *Воронкова Т.Є. Проблеми формування національної інноваційної системи України / Т.Є. Воронкова, М.П. Денисенко, С.В. Лади́ка // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №4. – С. 73-81.*
3. *Геєць В.М. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / В.М. Геєць – К.: Ін-т екон. прогноз.; Фенікс, 2003. – 1008 с.*
4. *Грушак З.М. Диверсифікація як стратегія діяльності / З.М. Грушак // Економіка, фінанси, право. – 2006. – № 5. – С. 6-9.*
5. *Ігнатенко О.Я. Стимулювання інноваційного розвитку промислових підприємств [Електронний ресурс] / О.Я. Ігнатенко. – Режим доступу: <http://masters.donntu.edu.ua/2008/fem/ignatenko/library/st1.htm>.*
6. *Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / [Ю.М. Бажал, Л.І. Федулова, В.П. Александрова та ін.]; НАН України; Ін-т екон. прогнозування; ред. Л.І. Федулова. – К.: Основа, 2005. – 552 с.*
7. *Інноваційний розвиток промисловості України: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / за ред. О. І. Волкова, М. П. Денисенка. – К. : КНТ, 2006. – 645 с.*
8. *Ладюк О.Д. Розвиток лізингу в Україні: переваги та недоліки / О.Д. Ладюк // Финансы, учет, банки Украины. – Выпуск № 14. – 2008. – С. 59–66.*
9. *Онишко С. В. Фінансовий потенціал інноваційного розвитку економіки // Финанси України. – 2003. – № 6. – С. 67-70.*
10. *Тимошенко М.В. Банківська криза та тенденції банківського кредитування [Електронний ресурс] / М.В. Тимошенко. – Режим доступу <http://dsfa.mybb3.net/viewtopic.php?>.*
11. *Щербань Ю.Ю. Розвиток інноваційної діяльності підприємств в Україні [Електронний ресурс] / Ю.Ю. Щербань. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/21_NIEK_2007/Economics/24420.doc.htm.*